

פליטים: מאז ועד היום - מערך שיעור לחג השבועות לעל יסודי

אחד מהקשריו הרחבים של חג השבועות הוא נושא ההגירה והפליטות. בשבועות נהוג לקרוא במגילת רות שמתארת את סיפור משפחתה של נעמי, שעקרה ממקום אחד לאחר עקב נסיבות חיים משתנות. סיפורן של נעמי ושל כלתה רות המואביה מזמן לנו אפשרות לעסוק בסוגיה האקטואלית של פליטות, ובפרט בפליטים מאוקראינה. בשיעור נדון בדילמות ובאתגרים האקטואליים ונקשור אותם לסיפור העתיק.

[ויקישיתוף](#): רות ונעמי, צילום: עדי נס

תופעת ההגירה על כל היבטיה (מהגרים, תושבים חוזרים, עובדים זרים, פליטים ומבקשי מקלט) היא תופעה נפוצה בעידן הגלובלי (הד האולפן החדש, 2013), אך למעשה, מאז ומעולם עוקרים ועוברים בני האדם ממקום ממקום ברחבי העולם. הסיבות לכך הן שונות ומשתנות בהתאם לתקופה, למצב כלכלי, מצב מדיני ועוד. בימים אלה אנו עדים להמוני אדם שעזבו ועוזבים את אוקראינה עקב המלחמה, ומחפשים מקלט ובית זמני חדש במדינות אחרות.

מהלך השיעור:

פתיחה

נשאל מספר שאלות פתיחה כדי לאפשר שיתוף והבאת ידע קודם של התלמידות/ים לדיון.

- האם מישהו/י ממשפחתכן/ם עבר/ה ממדינה אחת לאחרת? מאילו סיבות?
- האם אתן/ם מכירות/ים סיפורים על אנשים שעברו ממדינה למדינה? מאילו סיבות?
- למה בעבר א/נשים עברו ממדינה אחת לאחרת? מאילו סיבות? תנו דוגמאות (מצב כלכלי, רעב, ציונות, מלחמה)
- למה היום א/נשים עוברות/ים? תנו דוגמאות (למעשה מאותן סיבות)
- איך קוראים לא/נשים שעוברות/ים ממדינה למדינה? (מהגרים, עובדים זרים, פליטים ומבקשי מקלט- כדאי לברר האם ההבדל ביניהם ידוע, בהמשך נתייחס לקונוטציה של כל מילה)

סיפור המגילה

נספר לתלמידים/ות שבחג השבועות קוראים את מגילת רות וכי היום אנחנו נשמע את הסיפור ונחשוב עליו בהקשר של ימינו:

מגילת רות: תקציר העלילה

סיפור המגילה מתחיל במשפחת אלימלך, מנכבדי הארץ, שבעקבות רעב גדול ומצב כלכלי גרוע עוזבת את ארץ יהודה לארץ מואב המשגשגת של אותם ימים. יחד עם אלימלך עוזבים אשתו נעמי, ושני בניהם. השנים במואב חולפות, אלימלך מת, הבנים מתבוללים ונושאים לנשים את רות וערפה הנכריות, וכעבור זמן גם הם הולכים לעולמם. נעמי נותרת לבדה, אלמנה בלי בעל מפרנס, שני בניה מתו, בלי נחלה, בלי יכולת לכלכל את עצמה, ושתי כלותיה איתה. במצב זה מתכוננת נעמי לחזור הביתה, לארץ יהודה, אחרי שנים רבות בהן ישבה בגלות המואבית. היא מעודדת את שתי כלותיה לשוב למולדתן ולעמן, ולא לחזור איתה ליהודה, אבל רות, אחת הכלות, מתעקשת לדבוק בנעמי ובחזרה לחזור איתה ואף אומרת לה המוות יפריד ביניהן: "... כי אל-אשר תלכי אלך, ובאשר תליני אליו--עמך עמי, ואלהיך אלהי. באשר תמותי אמותי, ושם אקבר; ...כי המות, יפריד ביני ובינך" (מעובד על פי [כתבה בהארץ: רות המואבית: הנוכחיה שלמדה אותנו פרק באנושיות](#)).

נעצור את סיפור המגילה ונשאל את התלמידים/ות כמה שאלות:

- למה המשפחה של נעמי עוזבת בפעם הראשונה? (רעב, מחסור בצורך בסיסי)
- למה היא עוזבת בפעם השנייה? (חוסר יכולת להתפרנס עקב מעמד חברתי)
- באיזה מצב חוזרות רות ונעמי לארץ? (ללא כל רכוש, בלי בעלים, אלמנות, במעמד חברתי נמוך בלי זכויות, ללא ייחוס משפחתי, נעמי מבוגרת ולא יכולה להביא בנים, רות זרה, מואבית שתגור בארץ לא שלה, הסיכויים שלה להינשא נמוכים, תלויות בחסדי אחרים).
- למה זקוקות רות ונעמי במצבן? (מישהו שיקלוט אותן, ידאג להן לאוכל, מחסה, הגנה, צרכים בסיסיים).

- מי ירצה לעזור להן במצב שבו הן נמצאות? (אנשים שאכפת להם, קרובי משפחה, אולי החוקים כלפי יתום, גר ואלמנה יגנו עליהן).
- האם גם היום בעולם ובחברה שבה אנו חיים, א/נשים עלולות/ים להגיע למצב כזה? הביאו דוגמאות.

צפייה בסרטון

נצפה יחד בכתבה, נשאל את התלמידים/ות:

- מה ראינו בסרטון? (נתייחס למושג פליטים/פליטות - אנשים שנפלטו מהבתים שלהם, מהחיים שלם, אולי מהזהות שלהם בגלל המלחמה, ובעצם נותרו חסרי כל. הן/ם עוזבות/ים את הבתים עם מזוודות בודדות ומחפשות/ים מקלט בארץ אחרת).
- אילו רגשות ומחשבות מעורר בכם/ן הסרטון?
- האם אתם/ן חושבים/ות שיש חובה מוסרית לעזור לא/נשים במצב הזה?
- איזו עזרה אפשר להגיש להן/ם?
- בסוף הסרטון אמר הכתב שצפויים להיות מיליוני פליטים ויכול להיות שתהיה התנגדות של מדינות אירופה לקלוט אותם, מה דעתכם/ן על כך? איזו התנגדות עלולה להיות למדינות אירופה? איזו התנגדות עלולה להיות למדינת ישראל?

דין בדילמות

נסביר לתלמידים/ות שסוגיית קליטה של פליטים, שבורחים מאזורי קרבות, מעוררת לא מעט דילמות למדינות הקולטות. נצפה בהצהרת השרה איילת שקד ונבקש מהתלמידים/ות לנסות לזהות כמה דילמות שעולות (הדילמות שעולות מתייחסות לצורך של פליטות/ים להתפרנס, לסינון הפליטות/ים על רקע דתי/חוק השבות, לקושי לקלוט מספר רב של אנשים). ניתן לעצור את הסרטון מדי פעם ולדון בנושאים שעולים גם לצורך הבהרה לתלמידים, לצורך הדיון נבהיר בקצרה מהו חוק השבות, להלן סרטון קצר המסביר את המושג.

שאלות לדין:

- האם צריך לדעתכם/ם לקלוט או לא לקלוט את כל הפליטות/ים?
- האם צריך להיות הבדל בין יהודים ללא יהודים?
- האם צריך להיות הבדל בין קליטה של פליטים מאוקראינה? לבין קליטה של פליטות/ים מאריתריאה וסודן?

ובחזרה למגילה

נחזור לסיפור המגילה: עצרנו בנקודה שרות ונעמי חוזרות יחד לארץ יהודה.

נשאל:

- מה לדעתכם/ן יקרה לאחר שרות ונעמי ישובו ארצה?
- איזה יחס הן יקבלו במצבן? (נעמי אישה מבוגרת, אלמנה, יהודיה, ורות היא אלמנה מואביה)

נמשיך בסיפור: נעמי ורות חזרו לארץ יהודה חסרות כל. למעשה מואב הייתה אויב של בני ישראל, ורות היתה מבנות האויב המואבי, על פי החוקים היהודיים רות הייתה יכולה להתחתן עם קרוב משפחה של נעמי, וכך להמשיך את השושלת וכפועל יוצא מכך לזכות בנחלה ובמשפחה עבור נעמי. בהמשך הסיפור רות (בעצתה של נעמי) כובשת את לבו של בועז, קרוב משפחה רחוק של נעמי, בועז דואג לרות ולנעמי – לפרנסתן ולבטחונן, ולבסוף בועז ורות נישאים, נעמי זוכה בנחלה המיוחלת, ורות הנוכרייה זוכה למעמד מכובד, ואף דוד המלך יהיה אחד מצאצאיה. (מעובד על פי [כתבה בהארץ: רות המואביה: הנוכריה שלמדה אותנו פרק באנושיות](#)).

נשאל את התלמידים/ות:

- לאיזה יחס זכו רות ונעמי כשחזרו ארצה?
- מה אתן/ם חושבות/ים על היחס של בועז לרות ונעמי?
- האם רות ונעמי הן מהגרות? פליטות? מבקשות מקלט? עולות? תושבות חוזרות?
- איזו קונוטציה / מטען רגשי יש לכל אחת מהמילים הללו: מהגר, פליט, מבקש מקלט, עקורים, עולים?
- במה דומה סיפור המגילה לסיפור האקטואלי שעסקנו בו בשיעור? במה הסיפורים שונים?
- האם ומה הסיפור העתיק של מגילת רות יכול ללמד אותנו היום?